

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna izdevuma “Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa “Saeima”” svinīgajā atvēršanas pasākumā

Publicēts: 08.09.2020.

Egils Levits

Augsti godātā Saeimas priekšsēdētājas kundze!

Bijušie Saeimas priekšsēdētāji, komentāru autori un visi pasākuma dalībnieki!

Es vēlos sirsnīgi pateikties visiem, kuri piedalījās šo komentāru tapšanā. Pirmo reizi Latvijas vēsturē ir pieejams pilns Satversmes komentārs par visiem pantiem – no paša pirmā līdz pēdējam – 116. pantam. Komentāri ir gan zinātnes, gan prakses apkopojums, un nav atšķirības starp zinātņi un praksi, jo praksē mums ir jādarbojas atbilstoši zinātniskajiem kritērijiem. Ja kāds tiesas spriedums vai ierēdņa lēmums neatbilst zinātniskajiem kritērijiem, tad tas ir pretiesisks. No otras puses, personas, kuras nodarbojas ar tiesību zinātņi, to, protams, dara nevis abstrakti, bet ar domu, lai tas vēlāk būtu pielietojams praksē. Tādā veidā viņi iezīmē argumentus, kas vēlāk var būt relevanti konkrētā gadījumā. Līdz ar to šie komentāri vienlaikus, protams, ir zinātniski, bet tie arī praktiski ietekmēs nākamo Saeimas darbības praksi.

Ar šiem komentāriem mēs vēlreiz apstiprinām, kur mēs atrodamies tiesību telpā. Mēs atrodamies kontinentālajā Eiropā, kur komentāri ir pazīstami, bet vienā īpašā kontinentālās Eiropas daļā, t. i., Centrāleiropas un Austrumeiropas daļā, kur komentāriem ir ļoti liela nozīme praksē. Ja skatāmies kontinentālās Eiropas apakšsadaļas, kādas tiesību sistēmai ir, tad mēs redzam trīs lielas daļas: Centrālā un Austrumeiropa, arī Ziemeļeiropa, tā ir mūsu telpa, kur komentāriem ir ļoti liela nozīme; franču telpa, kur tiem arī ir nozīme, bet nedaudz mazāka; un Dienvideiropas telpa, kur komentāriem ir nozīme, bet ne tik liela kā šeit. Tas izceļ gan to, ka mēs esam šajā kopējā telpā, gan arī mūsu tiesību zinātnes un tiesību prakses standartu. Nav daudz valstu, kam būtu konstitūcijas komentāru. Piemēram, Igaunijai un Lietuvai tādu nav, Polijai ir konstitūcijas komentāri, bet tie ir divos vai trīs sējumos, līdz ar to

apjoma ziņā mazāki. Protams, Vācijas komentāri visiem ir standarts, un mēs esam tieši tādā pašā līmenī. Tas pats attiecas uz Šveices un Austrijas konstitūciju komentāriem. Ar to mēs apliecinām savu piederību Eiropas kontinentālajai, modernajai tiesību telpai.

Komentāri nozīmē to, ka mēs runājam un interpretējam tekstu. Un Saeimas priekšsēdētājas kundze jau norādīja to, cik nozīmīga ir interpretācija. Interpretācija ir iespējama tādējādi, ka teksts nekad nav noslēgts – nav iespējams pateikt kādu noslēgtu vārdu vai jēdzienu, kas būtu par 100 % visos laikos pēdējais. Teorētiski tas ir iespējams ar skaitļiem – ja es saku pieci, tad tur ir mazas interpretācijas iespējas, kaut gan es zinu, ka arī matemātiķi interpretē, ko nozīmē jēdziens pieci. Taču, līdz ko mēs *ejam prom* no skaitļiem, tādā gadījumā vienmēr ir vieta interpretācijai. Un šajā gadījumā ir interesanta tieši saspēle starp teksta autoru un teksta interpretētāju. Kādreiz tekstu autors var pats būt arī tekstu interpretētājs, un tā bieži vien notiek ar Saeimu, kad tā interpretē to, ko pati ir nolēmusi. Bet lielākoties tas tā, protams, nav. Mūsu gadījumā valdība, ierēdņi, tiesa, Satversmes tiesa ir tiešie komentāru adresāti, taču es gribētu pieminēt vēl vienu adresātu – pilsonis. Pilsonim ir jāzina savas tiesības, kas arī ir ierakstīts Satversmē, un šādi, lūk, mēs dodam ļoti izsmelošu un tālejošu skaidrojumu pilsonim, kas ļaus uzzināt, ko īsti Satversme nosaka. Satversmi var izlasīt ātri, tā ir plāna grāmata, bet to, ko tā patiešām nosaka, nevar īsi izstāstīt, tam ir nepieciešami seši sējumi. Un šodien atklājam pēdējo no šiem sešiem sējumiem. Un arī tas, protams, nenosaka visus gadījumus, tādēļ komentāri vienmēr ir atvērti. Komentāri nosaka standartu, kas ir sākums interpretācijai, un tad, protams, tas tiek attīstīts tālāk praksē, tiesību teorijā. Bez šiem komentāriem argumenti, kas tur ir izteikti, nebūtu tik nozīmīgi.

Es gribētu uzsvērt vēl vienu momentu, kāpēc komentāri mūsu Eiropas kontinentālajā tiesību telpā ir svarīgāki nekā, teiksim, anglosakšu tiesību sistēmā vai citās. Proti, tur tā saucamais saprāts darbojas tiešā līmenī – tiesnesis pielieto saprātu kā juridisku instrumentu. Viņam, protams, ir nozīmīgi tas, ko saka likumdevējs, taču viņš interpretē tikai saprātu. Tam ir zināmas priekšrocības un trūkumi. Priekšrocība ir tā, ka ļoti tiešā veidā var atrast visticamāko risinājumu konkrētam gadījumam. Bet trūkums ir tas, ka valstī nav pietiekoši efektīva instrumenta reformām, maiņai, attīstībai, jo saprāts darbojas uz to, kas ir bijis, un mazāk uz to, ko mēs kā demokrātiska institūcija vēlamies redzēt. Tādēļ pēdējos 200 gados kopš franču revolūcijas likuma nozīme visas valsts kopējā attīstībā ir priekšplānā, jo ar likumu mēs reformējam to, kas ir ne tikai tradīcijas un saprāta atspoguļojums, bet arī *griba uz nākotni*. Šajā gadījumā komentāri atspoguļo to, ko likumdevējs konkrētā brīdī ir gribējis, bet (un tas ir ārkārtīgi būtiski) vienlaikus ietver arī komentāra autora redzējumu par to, kā ir jābūt, kā ir pareizi. Protams, viņš nevar pārāk attālināties no autora, bet viņš nav *pielīmēts* pie autora domām, proti, pie Satversmes sapulces 1922. gada priekšlikumiem. Tādēļ komentāri vienlaikus ir arī radošs darbs, kas dod savu pienesumu valsts attīstībai.

Šie komentāri, protams, nebūtu radušies paši no sevis tukšā vietā, jo bija cilvēks, kurš šo projektu iniciēja *unaizveda līdz galam*, un tas ir profesors *Dr. iur.* Ringolds Balodis. Baloža kungam bija arī iespēja pašam ieskatīties, kā darbojas šī institūcija, kas šeit tiek komentēta. Es pieņemu, ka šīs domas vairāk vai mazāk no praktiskās pieredzes atspoguļojas arī attiecīgajā komentāru tekstā. Tas ir ļoti svarīgi, un šāda iespēja katram nav dota. Tas, protams, veicina šo komentāru nozīmi.

Es gribētu pateikties visiem komentāru autoriem, jo tie ir zinātniski ļoti augstā līmenī un praksē ļoti nozīmīgi. Tos savā darbā izmantos Satversmes tiesa, pārējās tiesas, valsts iestādes, ministrijas, ierēdņi, pašvaldības, arī, kā Saeimas priekšsēdētājas kundze teica, Saeima pati, un beigu beigās tos izmantos arī pilsoņi, lai uzzinātu, kāda šī valsts ir un – konstatējot kaut ko, kas ne īpaši patīk – ko valstī vajadzētu mainīt.

Īpaši es vēlos pateikties galvenajam zinātniskajam redaktoram Ringoldam Baloža kungam un galvenajai izdevējai Dainai Ābeles kundzei par šī darba noslēgumu, piešķirot Valsts prezidenta plaketi, ko Valsts prezidents, atbilstoši savai gribai, piešķir cilvēkiem, kuri ir devuši nozīmīgu ieguldījumu valsts attīstībā.

Izdevuma "Latvijas Republikas Satversmes komentāri. II nodaļa "Saeima"" komentāru autoru vidū ir Valsts prezidenta kancelejas vadītāja vietniece Laila Jurcēna un Valsts prezidenta padomnieks tiesību politikas jautājumos Jānis Pleps. J. Pleps darbojās arī izdevuma zinātniskās redakcijas sastāvā.

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-izdevuma-latvijas-republikas-satversmes-komentari-ii-nodala-saeima-svinigaja-atversanas-pasakuma>